

adúlder, adulterar (ALTRE) Avolumar, V. volum Avolla, V. ovella Avoncle, avonclo, V. oncle Avorar, avoretar, V. vora Avorrint, avorrible, avorrició, avorrída, avorriment, avorrrir, avorrrit, avorrrivol, V. horrible

AVORTAR, pres del ll. *abortare* id., derivat de *aboriri* 'sucumbir, deixar d'existir, de viure', 'avortar', i, aquest, de *oriri* 'alçar-se, llevar-se', 'ser originari o oriünd', 'néixer'. □ 1.ª doc.: 1460, JRoig; *avortir*, 10 fi S. xiv.

Es pot posar entre els llatínisms més antics, amb alguna cosa de mot semi-hereditari: per això les formes dels mots d'aquesta família algunes vegades apareixen amb *ab-* i d'altres, si bé més generalment, amb *avo-* o *ao-*. Més popularment s'ha dit sempre *malparir* o *afollar-se*, alguna vegada *moure* o *gastar-se (DTo.)*, i abans es va usar molt una altra forma derivada *avortir (abo-)*. «Molt usant / amprar la clau, / —lo que béls plau—, / sovint *s'avortien* / --- / per *avortar*, / cu- bertament, / mas ferament, / metges demanen / ---», *Spill* (vv. 8915, 8920), on veiem (no calen aclariments), la diferència que hi introduïa l'ús reflexiu, pròpiament transitiu. D'altra banda: «una pus vella, / quant fuy donzella, / me féu apendre / saber d'ull- pendre, / de fitillar / e delligar, / fer *avortir*, / ---», «ab certes preses / de diablures, / dos criatures / se féu sortir, / e *abortir* / secretament», id. (id. 6123, 4140), forma que ja usaren Eiximenis i B. Metge.

Es formen variants populars per canvi de «prefix» 30 o per introducció d'un nou element prefixal: *esvortà* es diu, a Mallorca i crec en algun altre punt, parlant sobretot del bestiar, almenys a Manacor (BDLC VII, 58); en algunes comarques muntanyenques, havent-se perdut la *-v-*, el mot (segurament ajudant-hi etimologies populars) pren formes més alterades: *urtar* a la vall de Benasc «tiengo po(r) de que *urte* la yegua blanca» (Ferraz, p. 68) o bé *aürtar*. Afegint-s'hi *eix-* de *EX-* (i ja no substituint-s'hi en part, com a Mall.), resulta **eixaoortar* reduït i alterat diversament en el N. del Princ., que el *DAG.*, Moll (AORBB II, 31) i *AlcM* (amb explicació etimològica artificiosa, dolenta) localitzen a les comarques pirinenques del Ter i Girona en les variants *aixortar*, *-tat*, i d'ací, amb transposició vocàlica i acc. secundària, b.-empord. *aixuartat* 45 'capbuit, irreflexiu, esvalotat' (ibid.): amb caiguda de la *-v-*, com és normal davant *o* i com veiem en *aortó* (infra) i en (*a*)*ürtar*; cf. picard *éhorter* id. i *éhortin* «avorton» (Ant. Thomas, *Rom.* xxxviii, 384-5; xli, 456).

DERIV.: *Avort* [1652, *DTo.*; Lacav.]; *avortament* [Lacav.]: més castís i antic *gastament*. *Avortó* 'el fetus parit prematurament' [1510, *AlcM*; *aortó* cap a 1280], esmentat sobretot parlant de les pells, que s'aprofitaven: «coderrins 80, qui costaren 160 morabetsins --- 85 *aortons* qui costaren 130 morab. ---», en un doc. empordanès dels anys 1279-99 (*BABL* VII, 245), «lo centenar dels *aortons*, 2 drs.», doc. rosellonès de 1284 [RLR IV, 371]; mall. *esvortó* 'el fill de la cabra nat abans d'hora' [BDLC IX, 193], com 60

cast. ant. *abortón* id. [S. XIII, *RFE* VIII, 13], i francès *avorton* 'fetus, avort en general, cosa malparida o esguerrada'. *Avortiu* (que Eiximenis usava substantivat, i amb grafia sàvia *ab-*, per a 'avortament', veg. *AlcM*).

Avostarda, veg. *DCEC* I, 342 (AVUTARDA): aquella forma, usada en Jaume I, resulta de l'encreuament del llatínisme pur *avistarda* amb un *ostarda* < *austarda*, corresponent a la forma fr. *outarde*.

AVUI, que fins a data bastant moderna s'ha dit més generalment *vui*, i en terra valenciana *hui*: del llatí tardà *QUIE*, pronúncia vulgar del ll. *HÖDIE* id. (resultant de la composició de *HO*, per *HOC*, més *DIE*: pròpiament 'en aquest dia'). □ 1.ª doc.: tant *vuy* com *buy*, ja S. XIII; *avui*, 1592, rar fins a mj. S. XIX.

Totes dues formes antigues en Llull: «en volentat era que preycàs --- segons la honor del sant de qui *vuy* fem festa», «lo nostre pa de tots jorns és, sényer, lo teu sant cors --- és significat que'l pa de tots jorns nos degues donar en aquest món, qui és *buy*, per ço cor és dia de elecció ---», *Blanq.* (*NCL* I, 277.13; III, 141.2); *vuy* també en la *Lleuda* de Tortosa de 1252: «carga de pebre pach dos jorcens, comptant reynals que *vuy* corren, a rahó de 20 diners» (*RLR* IV, 247). La formació de la variant *vui* en lloc de *ui* és paral·lela a la que observem en *vuiit* per *uitt* *ÖCTO*, en la variant arcaica *vull* per *ull* *ÖCULUS*, llgd. *vei*, *veit*, tots plegats des dels preliteraris *uoi*, *uoiit*: veg. això ben explicat en *LleuresC*, 249 (cf. la grafia «entro al die de *huuy*», en un doc. de Segarra de 1393, *BCEC*, 1907, 115).

Durant tota l'Edat Mitjana i més tard següeren coexistint *vui* i *ui*, aquest sovint escrit *hui* en memòria del llatí, i pronunciat per uns *uï* i per altres *wi*, com sona avui en general entre els valencians: «al die de *vuy*», «de *vuy* ad -viii- jorns», en docs. perpinyanencs de 1302 i 1308 (*RLR* V, 321; VIII, 55).

En part es pot provar que es pronunciava *uï* i no pas amb *u* o *w* semiconsonant, vist que causava elisió de la preposició *de*: «entro -l dia d'uy», rossell., 1308 (*RLR* VIII, 50), «se deffendrà de sos enemichs, mils encara que no ha feit entro al dia d'uy», doc. reial de 1320 (Finke, *Acta Ar.* III, 390); i fins i tot en algun cas on no hi ha elisió —*al jorn de buy*, en el «Testament d'En Serradell» (f^o *div*, v^o), any 1419—, hem de creure que duia l'accent a la *u*, ja que rima amb *amduy*, on el desplaçament de l'accent no es produí, i hauria estat rebutjat per tota norma i pronúncia genuïna en la llengua. Però *wi* és com l'accentuària ja St. Vicent Ferrer, on s'observa la combinació constant amb la forma no elidida *de*: «axí com la missa de *buy* és stada de deffunts, axí serà lo sermón», «deffall aquesta pietat molt al dia de *buy*». «la epístola de *buy*», «la matèria de *buy*» (bis) (*Scimons* I, 67.16, 157.16, 142.12, 185.23, 27, i encara I, 78.23); comprovat també en un microfilm dels de la *Quaresma* (299.8, 203.12), i en l'ed. que prepara Will. J. Harrison d'un volum inèdit (f° 38r3, 74r5). En el valencià predomina molt la pronúncia *wi*